

ФОРМУВАННЯ СТРАТЕГІЇ І ТАКТИКИ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСАМИ СУБ'ЄКТІВ ПІДПРИЄМНИЦТВА: ТЕОРІЯ І МЕТОДИКА

УДК 658:316.334

П.П. АНТОНЮК

Хмельницький національний університет

ОСОБЛИВОСТІ КОМПЛЕКСНОГО АНАЛІЗУ РЕЗУЛЬТАТІВ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА І ПРАЦЮЮЧОГО В КОНТЕКСТІ СОЦІАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ

У статті визначено особливості комплексного аналізу результатів діяльності підприємства і працюючого в контексті соціальної безпеки. В статті обґрунтовано мету аналізу рівня соціальної безпеки, який є вагомим складовим механізмом підтримки соціальної безпеки і представляє собою дієвий інструмент пошуку резервів та визначення напрямів оптимізації рівня соціальної безпеки. Досліджено ранжування машинобудівних підприємств за характеристиками рівня соціальної безпеки.

Ключові слова: соціальна безпека, соціальна стійкість, соціальна напруга, концепція оцінки соціальної безпеки, підтримка соціальної безпеки, продуктивність та результативність діяльності підприємства.

P.P. ANTONYUK

Khmelnitsky National University

FEATURES COMPREHENSIVE ANALYSIS OF ENTERPRISE PERFORMANCE AND RESPONSIVE IN THE CONTEXT OF SOCIAL SECURITY

Abstract - The article outlines the features of a comprehensive analysis of the results of the company and working in the context of social security. In the article the purpose of considering the level of social security which is an essential part of the mechanism of maintaining social security and is an effective tool to search for reserves and identify optimization level of social security. Studied ranking engineering companies for performance level of social security. The use of the proposed characteristics of the level of social security of the enterprise and analysis trends will allow the assessment, online diagnosis and continuous monitoring of the level of social stability and social tension to maintain the optimal condition of the social security entities by using a certain system actions. The author developed Methods and techniques of analysis of social security in its characteristics.

Keywords: social safety, social firmness, social tension, conception of estimation of social safety, support of social safety, productivity and effectiveness of activity of enterprise.

Вступ. За умов господарювання у ринковому середовищі встала негайна потреба рівня соціальної безпеки підприємств, що ґрунтується на соціоресурсному підході та співставлення результатів діяльності підприємства та його працюючих.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Аналіз останніх досліджень та публікацій дав змогу зауважити, що на сьогоднішній день значна кількість публікацій присвячена соціальній безпеці держави та особистості. Так на рівні держави та індивіда питання соціальної безпеки розглядали В.А. Гошовська, Д.В. Зеркалов, О.І. Іляш, В.М. Нижник, О.Ф. Новиков, Е.М. Лібанова, В.В. Серебрянников, В.А. Скуратівський, А.І. Сухоруков, П.І. Шевчук, А.Т. Хлопська та ін.

Дослідження соціальної безпеки на рівні підприємств є дещо обмеженими і потребують подальшого вивчення та удосконалення. Опрацювання та узагальнення проведені нами дали змогу зауважити, що на сьогодні, науковців які вивчають поняття «соціальна безпека» на рівні підприємства доцільно поділити на дві групи. До першої групи відносяться науковці, що розглядають поняття соціальної безпеки, вивчають його економічний зміст і досліджують як економічну категорію, а саме: Безбожний В.Л. [1], Іляш О.І. [2], Голубева Т.В. [3], Купчак Б.Ф. [5], Мехеда Н.Г. [6], Маджула А. [6], Ляшенко О.М. [4], Лугова В.М. [3], Омельчук С.С. [7] та інші вітчизняні і зарубіжні науковці. До другої групи дослідників відноситься та частина науковців, що не розглядає поняття соціальної безпеки підприємств, але при тому вивчає окремі критерії його оцінки. Представниками зазначеного підходу є Бокій В.І. [8], Жиглей І.В. [9], Захарчин Г.М., Кіндрацька Г.І., Кіт А.Ф., Петрович Й.М. [10], Шваб Л.І. [11], Фокіна Н.П. [8] та ін.

Розбіжності у теоретичних підходах до соціальної безпеки підприємства, обмеженість у напрямках дослідження створюють ряд проблем та обумовлюють невирішені питання які потребують розвитку та розв'язання. Наявність дискусійних питань та нерозв'язаних проблем щодо оцінки, аналізу, контролю рівня соціальної безпеки обумовили особливості управління соціальною безпекою, визначили мету дослідження та окреслили основні завдання її досягнення.

Постановка завдання. Головною метою діяльності будь-якого підприємства є досягнення відповідного рівня розвитку, що буде сприяти випуску конкурентоспроможної продукції, формуванню оптимального процесу показників доходів та витрат, що стане запорукою підвищення рівня соціального захисту їх працівників та якості життя населення України. Розвиток соціально орієнтовної економіки базується на функціонуванні соціально орієнтовних підприємств. Рівень розвитку та функціонування соціально орієнтовних підприємств значною мірою залежить від результатів їх діяльності. Саме результати діяльності суб'єктів господарювання залежать від ефективності використання їх ресурсів, які відповідно обумовлюють оптимальність процесу формування показників доходів, витрат та прибутків підприємства за видами його діяльності. Доречно наголосити, що рівень соціального захисту та безпеки підприємств значною мірою залежить саме від як від проміжних, так і кінцевих результатів діяльності підприємства.

Виклад основного матеріалу дослідження. Аналіз рівня соціальної безпеки є вагомим складовим

механізму підтримки соціальної безпеки і представляє собою дієвий інструмент пошуку резервів та визначення напрямів оптимізації рівня соціальної безпеки. Крім того аналітичні дослідження є основою для прийняття своєчасних управлінських рішень, щодо оптимізації рівнів соціальної безпеки підприємств. Ефективність аналітичної роботи за напрямками оцінки соціальної безпеки безпосередньо залежить від мети аналізу, завдань її досягнення, методики його здійснення, системи показників (критеріїв), що використовується, повноти та своєчасності інформаційного забезпечення, правильності, точності та неупередженості розрахунків та ін. Результативність функціонування блоку аналізу значною мірою залежить від обґрунтованості та своєчасності вибору характеристик рівня соціальної безпеки, критеріїв їх оцінки, баз порівняння, методів та прийомів аналізу тощо.

Методика аналізу соціальної безпеки підприємства представляє собою сукупність прийомів та способів аналітичного дослідження, що ґрунтуються на окресленій меті та завданнях її досягнення. Якість аналізу соціальної безпеки залежить від структурних елементів методики його здійснення. Основними структурними елементами методики аналізу є такі: мета та завдання аналізу; об'єкти аналітичного дослідження; перелік показників (критеріїв), баз порівняння, що представлені відповідно до характеристик оцінки соціальної безпеки, що відповідають напрямкам дослідження. Вагомим елементом методики аналізу соціальної безпеки є методи та способи дослідження; послідовність етапів дослідження; напрями дослідження; частота та періодичність аналітичних досліджень; організаційне та технічне забезпечення рівня інформаційного забезпечення та прийоми обробки аналітичної інформації та ін.

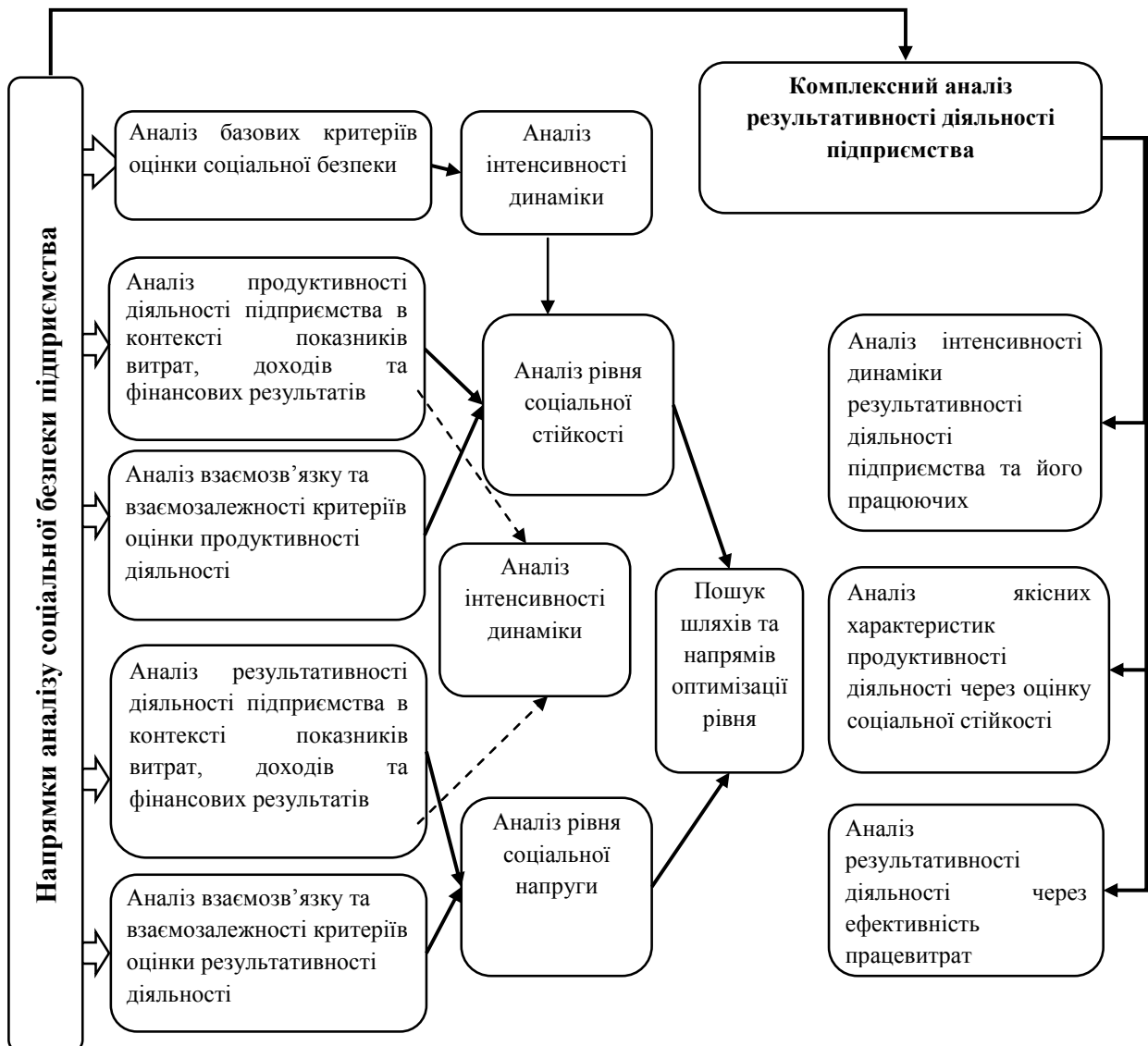

Рис. 1. Комплексний аналіз результатів діяльності підприємства і працюючого в контексті соціальної безпеки

Одним із вагомих елементів методики є вибір мети дослідження та завдань її досягнення, оскільки саме від правильності вибору мети, чіткості та обґрунтованості основних завдань залежать результати аналітичних досліджень щодо оцінки та діагностики рівня соціальної безпеки промислових підприємств, а також визначення шляхів, розробка пропозицій та можливих варіантів обґрунтованих управлінських рішень щодо оптимізації рівня соціальної безпеки підприємства. Відповідно до мети, завдань, об'єктів аналізу СБ, що сформовані відповідно до запропонованої концепції нами розроблена схема наповненості аналізу соціальної безпеки підприємства (рис. 1).

Метою аналізу соціальної безпеки є дослідження рівня соціальної стійкості, через продуктивність діяльності підприємства та діагностика рівня соціальної напруги через ефективність працевитрат підприємства, що гарантує відповідний рівень якості функціонування і визначає рівень соціальної безпеки підприємств.

Мета аналізу досягається шляхом виконання наступних завдань:

- аналіз базових характеристик соціальної безпеки на рівні працюючого за визначеними критеріями оцінки;
- аналіз базових характеристик соціальної безпеки на рівні підприємства за визначеними критеріями оцінки;
- аналіз продуктивності діяльності підприємства за критеріями оцінювання;
- аналіз результативності діяльності підприємства за критеріями оцінювання;
- оцінка взаємозв'язку та взаємозалежності темпів зростання критеріїв соціальної стійкості;
- оцінка взаємозв'язку та взаємозалежності темпів зростання критеріїв соціальної напруги;
- аналіз рівня соціальної безпеки в розрізі її характеристик;
- визначення шляхів та напрямів оптимізації рівня соціальної безпеки за її складовими;
- розробка можливих варіантів управлінських рішень щодо покращення рівня соціальної безпеки та мінімізації ризиків соціальної безпеки.

Відповідно до завдань та мети аналізу відзначимо відповідність об'єктів дослідження, показників, що їх характеризують, способів та прийомів аналізу фінансової та статистичної звітності, що представлено на рис. 2.

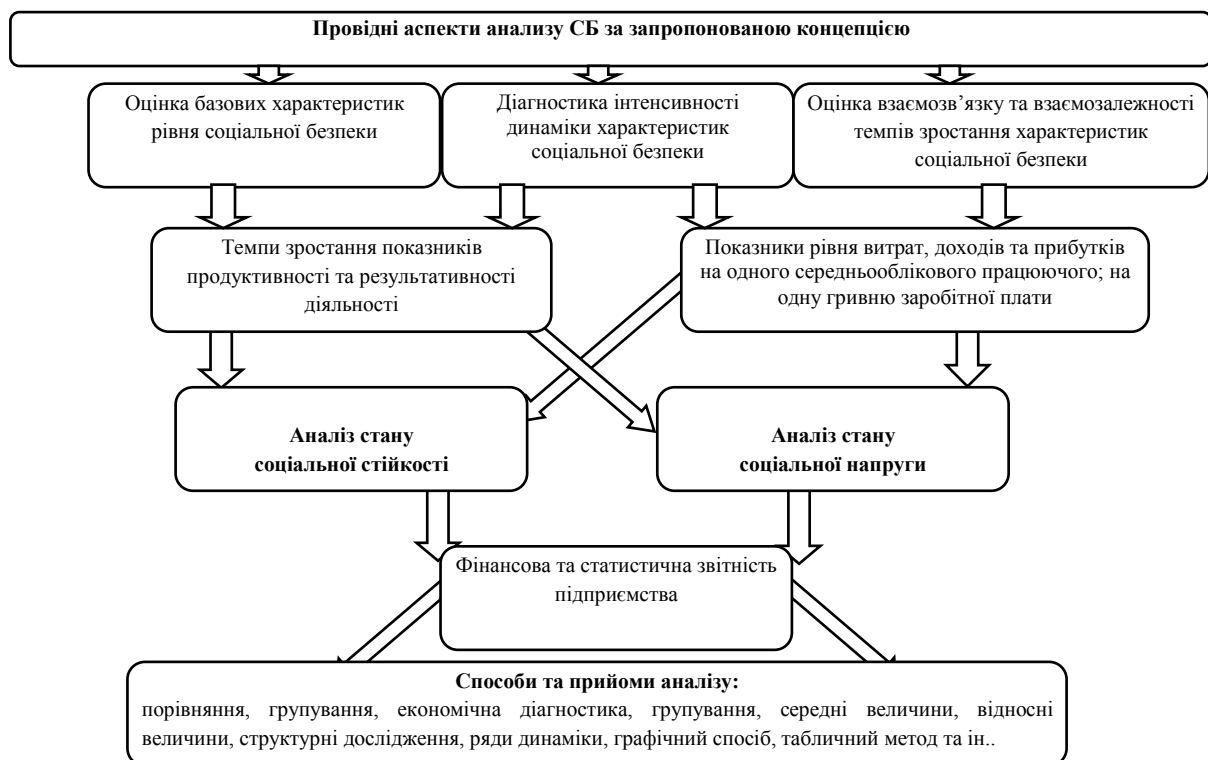

Рис. 2. Способи та прийоми аналізу соціальної безпеки за її характеристиками
* - розроблено автором

Провідні аспекти аналізу СБ:

- оцінка базових характеристик рівня соціальної безпеки;
- діагностика інтенсивності динаміки характеристик соціальної безпеки;
- оцінка взаємозв'язку та взаємозалежності темпів зростання характеристик соціальної безпеки.

За зазначеними аспектами аналізу є доцільним дослідити темпи зростання показників продуктивності та результативності діяльності підприємства, а також діагностувати динаміку показників рівня витрат, доходів та прибутків на одного середньооблікового працюючого та на одну гривню заробітної плати працюючих.

Важливе місце в методиці займає вибір об'єктів дослідження та окреслення системи показників. Так об'єктами аналізу соціальної безпеки є: чисельність працюючих, фонд заробітної плати працюючих; поточна кредиторська заборгованість з оплати праці; показники витрат, доходів, прибутків та ін.

Правильний вибір показників, за окресленими об'єктами, є запорукою об'єктивності аналітичних висновків і гарантією своєчасних управлінських рішень щодо оптимізації рівнів соціальної безпеки підприємства за обраними напрямами досліджень. Точність та повнота відображення в показниках характеристика рівня соціальної безпеки є гарантією достовірності оцінки рівня ефективності працевитрат підприємства. На нашу думку, показники оцінки соціальної безпеки доцільно виділити у такі групи:

- базові показники (кількісні та якісні) критерії оцінки соціальної безпеки за першим блоком дослідження;

- показники продуктивності діяльності підприємства в контексті оцінки його соціальної стійкості;
- показники результативності діяльності підприємства в контексті оцінки його працевитрат.

Основні аспекти дослідження, визначені етапи та послідовність діагностики, Встановлена послідовність етапів дослідження, періодичність аналітичних досліджень, об'єктивне та своєчасне інформаційне забезпечення є вагомими складовими методики аналізу стану соціальної безпеки підприємства. Основними етапами дослідження рівня соціальної безпеки підприємства є оцінка інтенсивності динаміки базових характеристик за критеріями оцінки соціальної безпеки; оцінка інтенсивності динаміки показників продуктивності та результативності діяльності підприємства; оцінка взаємозв'язку та взаємозалежності темпів зростання характеристик соціальної безпеки; аналіз рівня соціальної стійкості підприємства; оцінка стану соціальної напруги суб'єкта господарювання; пошук резервів та розробка шляхів та напрямів оптимізації рівня соціальної безпеки підприємства.

Важливо підкреслити, що для оцінки та аналізу рівня СБ використовуються загально прийняті способи та прийомі аналізу фінансової та статистичної звітності, а саме: порівняння, групування, економічна діагностика, групування, середні величини, відносні величини, структурні дослідження, ряди динаміки, графічний спосіб, табличний метод та ін.

Висновки. Використання запропонованих характеристик рівня соціальної безпеки підприємства та напрямів аналізу, що їм відповідають, дасть змогу здійснювати оцінку, оперативну діагностику та постійний моніторинг рівня соціальної стійкості й соціальної напруги з метою підтримки оптимального стану соціальної безпеки суб'єктів господарювання шляхом використання певної системи запобіжних заходів.

Література

1. Безбожний В.Л. Вибір способу забезпечення соціально-економічної безпеки великих промислових підприємств : дис. ... канд. екон. наук : 08.00.04 / В.Л. Безбожний ; СЛУ ім. В. Даля МОН України. – Луганськ, 2009. – 20 с.
2. Іляш О.І. Системна парадигма соціальної безпеки на різних рівнях суспільної ієрархії / О.І. Іляш. // Механізм регулювання економіки. – 2011. – № 2. – С. 23–32.
3. Лугова В.М. Соціальна безпека як ключова підсистема безпеки підприємства / В.М. Лугова, Т.В. Голубєва // БІЗНЕСІНФОРМ. – 2011. – № 10. – С. 69–72.
4. Ляшенко О. Соціально-економічна безпека суб'єктів господарювання за умов глобалізації / О. Ляшенко // Вісник ТНЕУ. – 2007. – № 5. – С. 357–359.
5. Купчак Б.Ф. Економічна безпека підприємства: суть та умови виникнення / Б.Ф. Купчак // Науковий вісник Львів. держ. ун-ту внутр. справ. Сер. «Економіка». – 2010. – Вип. 2. – С. 334–346.
6. Мехеда Н.Г. Планування соціальної безпеки на підприємстві [Електронний ресурс] / Н.Г. Мехеда, А. Маджула. – Режим доступу : <http://nauka.kushnir.mk.ua/?p=39869>.
7. Омельчук С.С. Визначення сутності поняття «економічна безпека підприємства» та його складових / С.С. Омельчук // Вісник ХНУ Сер. «Економічні науки». – 2008. – № 6. – С. 206–210.
8. Фокіна Н.П. Економічна безпека підприємства – найважливіша складова фінансової стійкості / Н.П. Фокіна, В.І. Бокій // Актуальні проблеми економіки. Сер. Фінанси та кредит. – 2003. – № 8(26). – С. 111–114.
9. Жиглей І.В. Соціальна безпека суб'єкта господарювання: місце та роль бухгалтерського обліку / І.В. Жиглей // Вісник ЖДТУ. Сер. «Економічні науки». – 2008. – № 3(45). – С. 88–95.
10. Економіка підприємства : підручник / [Петрович Й.М., Кіт А.Ф., Захарчин Г.М., Кіндрацька Г.І.] / за заг. ред. Й. М. Петровича. – [2-е вид., випр.] – Львів : «Магнолія 2006», 2008. – 580 с.
11. Шваб Л.І. Економіка підприємства : підручник / Л.І. Шваб. – К. : Каравела, 2001. – 416 с.

References

1. Bezbozhniy V. L. Choose how socio- economic security of large industrial enterprises dis. candidate. Econ. sciences: 08.00.04 / V. L. Bezbozhniy; SNU. Dal MES of Ukraine. - Lugansk, 2009. - 20.
2. Ilyash O.I. System paradigm of social security at different levels of the social hierarchy / O.I. Ilyash // Mechanism of Economic Regulation. - 2011. - № 2. - P. 23-32.
3. Lugova V.M. Social security as a key subsystem of enterprise security / V.M. Lugova, T.V. Golubev // BusinessInform. - 2011. - № 10. - P. 69 - 72.
4. Ljashenko A. Socio- economic security undertakings under the conditions of globalization / A. Ljashenko // Bulletin TNEU. № 5 - 2007. - P. 357-359.
5. Kupchak B.F. The economic security of the enterprise : the nature and conditions of / B.F. Kupchak // Scientific Bulletin of Lviv. state. Univ Ext. cases. Avg. "Economy." - 2010. - Vol. 2. - P. 334-346.
6. Meheda N.G. Planning of social security in the enterprise [electronic resource] / N. Meheda, A. Madzhula - Mode of access : <http://nauka.kushnir.mk.ua/?p=39869>.
7. Omelchuk S.S. Defining the essence of the concept of " economic security " and its components / S. S. Omelchuk // Vestnik KNU Avg. " Economics ". - 2008. - № 6. - P. 206-210.
8. Fokin N.P., Boki V.I. The economic security of the enterprise - an essential component of financial stability / N.P. Fokin, V.I. Boki // Actual problems of economy. Avg. Finance. - 2003. - № 8 (26). - P. 111-114.
9. Zhyhley I.V. Social security entity : the place and role of accounting / I.V. Zhyhley // Bulletin ZSTU. Avg. " Economics ". - 2008. - № 3 (45). - P. 88-95.
10. Business Economics : Textbook / [Petrovich Y.M., Kit A.F., Zaharchin G.M., KIndratska G.I.] / by general ed. Y. M. Petrovich. - [2nd ed., Correct.] - Liv " Magnolia 2006 ", 2008. - 580p.
11. Shvab L.I. Business Economics : Textbook. - K.: Caravel, 2001. - 416 p.